

BRZI PARALELNI DIGITALNI VATMETAR

THE FAST PARALLEL DIGITAL WATTMETER

V. Vujičić, S. Milovančev, I. Župunski*

Kratak sadržaj: U radu je opisana konstrukcija jedne varijante adicionog A/D konvertora, tzv. rezidualnog A/D konvertora i sa njim spregnutog rezidualnog množača/akumulatora, koji zajedno čine strukturu višekanalnog digitalnog vatmetra vrlo velike brzine i velike jednostavnosti i pouzdanosti. Napravljen je simulacioni model za proveru ideje i prototip digitalnog dela. Oba su potvrdili u radu navedene visoke performanse ove strukture. Prikazana je mogućnost primene u uslovima izobličjenih signala, čiji najčešći uzrok su uređaji energetske elektronike.

Ključne reči: A/D konvertor, vatmetar, rezidualna aritmetika

Abstract: A residual multichannel adding A/D converter coupled with residual multiplier/accumulator is described. These two make a structure of a high speed, very simple and reliable multichannel digital wattmeter. A corresponding simulation model and the prototype of the digital part are also made in order to confirm calculated high performances. Results were satisfied. They are given in the paper too.

Key words: A/D Converter, Wattmeter, Residual Arithmetics

1. UVOD

Počevši od Turgela [1] i nastavljajući sa Stenbakenom [2] digitalna sampling metoda je polako ali sigurno zauzimala dominantnu poziciju u merenjima snage i energije. Nelinearna i nesimetrična opterećenja [3] dalje povećavaju zahteve u pogledu tačnosti i dinamike koji se postavljaju pred uređaje za merenja na distributivnoj mreži - tj. vatmetre, brojlila, ampemetre i voltmetre. Upravljanje potrošnjom (Load Management) podrazumeva mnogo raznovrsnih merenja na mreži, ali pre svega simultana merenja u mnogo mernih tačaka i tokom dugog perioda vremena.

Vatmetar je po prirodi višekanalni uređaj pa je logična primena paralelnog adicionog (adding) A/D konvertora. Ovakav konvertor je predstavljen u [4] i utvrđeno je da on sa visokom tačnošću može da meri signale na realnoj mreži i do 400 kanala istovremeno.

Primena višekanalnog paralelnog adicionog (adding) A/D konvertora je postavila novi problem - problem simultane obrade velike količine izmerenih podataka dobijenih od A/D konvertora u istom trenutku.

Aktivna snaga u jednoj periodu mrežnog napona je data sa:

$$P = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N u_i \cdot i_i \quad (1)$$

gde su: P - aktivna snaga

* Vladimir Vujičić, Slobodan Milovančev, Ivica Župunski, Fakulteta tehničkih nauka, Dositeja Obradovića 6 Novi Sad,

u_i, i_i - i -ti odmerci napona i struje

N - broj odmeraka u jednoj periodi.

U standardnim rešenjima izraz (1) sračunava ili mikroprocesor, za male brzine i/ili mali broj kanala, ili DSP, za velike brzine i/ili velik broj kanala. Savremeni DSP ima nekoliko miliona tranzistora i veoma je složen uređaj čija cena postaje prihvatljiva tek ako se proizvede u ogromnoj seriji. Isto tako, specijalne mere moraju biti preduzete da uređaj takve složenosti pouzdano radi.

U rešenju opisanom u ovom radu, izraz (1) sračunava posebno programiran PLD koji ima nekoliko desetina hiljada tranzistora i koji je ostvarljiv u nekoliko komercijalnih PLD familija. Složenost je, dakle, oko 100 puta manja, brzina je veća nekoliko puta, a takođe je veća i pouzdanost u radu. Posebnu prednost predstavlja korišćenje rezidualne aritmetike koja, s jedne strane, eliminiše problem propagacije prenosa (carry propagation problem) čime značajno povećava brzinu, i, s druge strane, značajno pojednostavljuje konstrukciju same aritmetičke jedinice, kao što će u radu biti pokazano.

Realizaciju brzog i paralelnog vatmetra je u značajnoj meri pomoglo postojanje paralelnog adicionog A/D konvertora prikazanog na PES Winter Meeting-u 1995. od strane istih autora. U radu je pokazano kako se od običnog paralelnog adicionog A/D konvertora koji radi u proizvodnom ponderisanom brojnem sistemu, može dobiti odgovarajući paralelni rezidualni adicioni A/D konvertor.

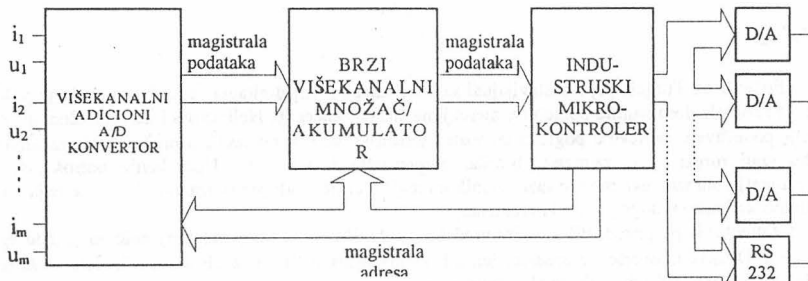
U radu su razmatrani i aspekti primene ovakvog uređaja u uslovima izobličених talasnih oblika napona i struje. Najčešći izvor ovih nesinusoidalnosti su uređaji energetske elektronike, pa se u ovoj oblasti predviđa jedan od značajnijih aplikacija vatmetra.

2. OPIS UREĐAJA

U ovom radu je predstavljen brzi paralelni digitalni vatmeter, koji u potpunosti koristi prednosti povezivanja A/D konverzije i sa njom usklađene brze obrade signala. Predstavljena je poboljšana verzija A/D konvertora, koja koristi rezidualnu aritmetiku - paralelni rezidualni adicioni A/D konvertor, a sa njim i novo rešenje množača/akumulatora na bazi iste aritmetike - rezidualni množač/akumulator. Primenom jeftinog mikroprocesora i tehnologije PLD dobijena je znatno jednostavnija konstrukcija sa veoma elastičnim performansama.

2.1 Blok šema

Na slici 1. je prikazana blok šema brzog paralelnog digitalnog vatmetra.

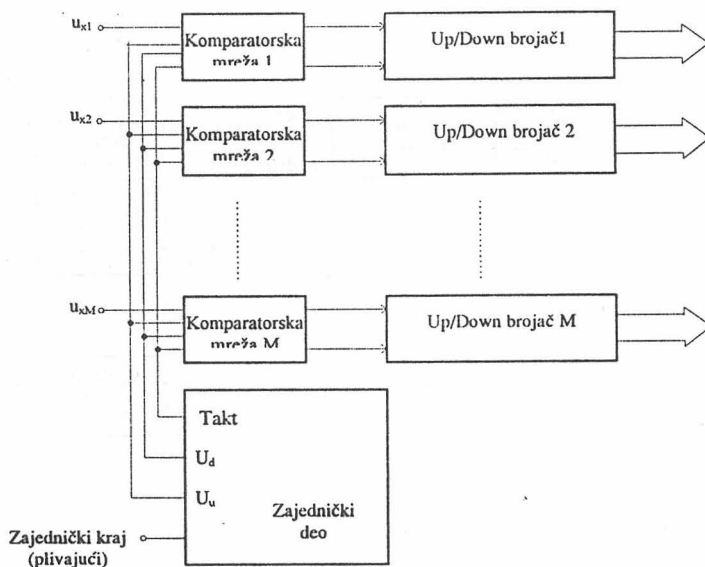

Slika 1. Blok šema brzog paralelnog digitalnog vatmetra

Na šemi nisu prikazani detalji vezani za kondicioniranje ulaza: naponski razdelnici, žantovi i instrumentacioni pojačavači za pojačanje analognih signala srazmernih strujama. Vektori $\vec{u}$ i $\vec{i}$ su naponi proporcionalni vrednostima ulaznih napona i struja u posmatranom trenutku.

2.2 Višekanalni adicioni A/D konvertor

U literaturi [4] je opisan A/D konverter koji se na način prikazan na slici broj 2. može preurediti da radi kao višekanalni.

Slika 2. Višekanalni adicioni A/D konverter

Ako se umesto svakog up/down brojača u ponderisanom brojnem sistemu (obično binarnom, oktalanom, heksadecimalnom ili decimalnom) stavi skup up-down brojača koji broje po uzajamno prostim modulima $a_1, a_2, \dots, a_n$, dobija se struktura kao na slici 3. koju nazivamo paralelni rezidualni A/D konverter čiji je brojni opseg $O = a_1, a_2, \dots, a_n$.

2.3. Vrlo brzi rezidualni množač/akumulator

U izrazu (1) za izmerenu snagu u digitalnom sampling vatmetru sumu proizvoda $\sum_{i=1}^N u_i \cdot i_i$ sračunava vrlo brzi rezidualni množač/akumulator. Izraz se sračunava potpuno paralelno za svaku rezidualnu cifru (modulo). On se sastoji iz dve operacije:

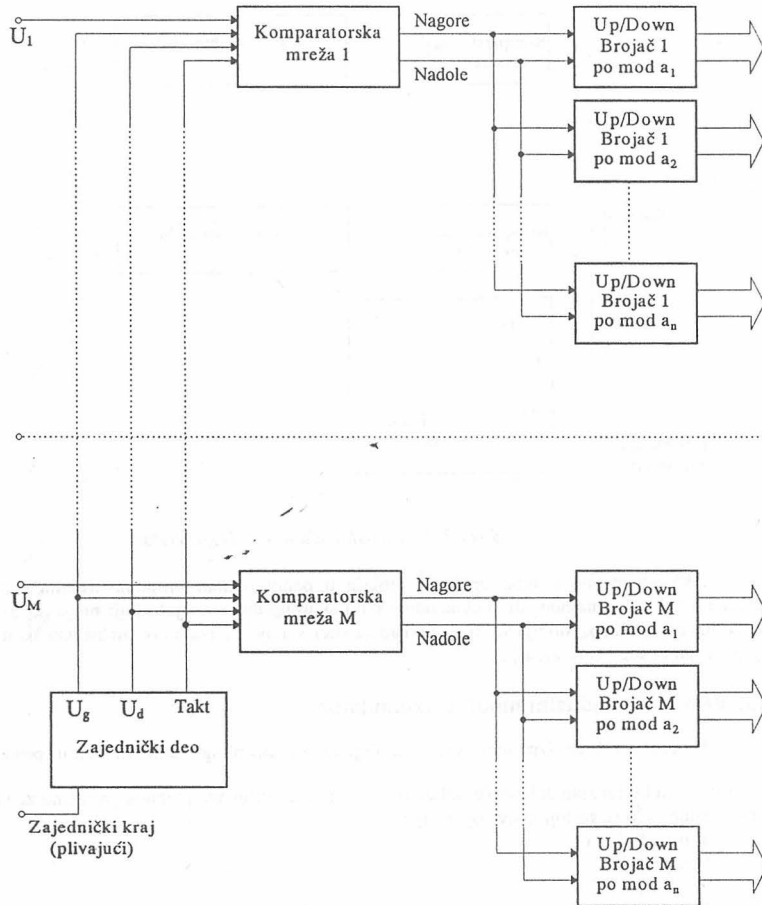
- a) množenje i
- b) sabiranje

Opšti oblik tabele za množenje po modulu a_i je:

Tabela 1. Opšti oblik tabele rezidualnog množenja za osnovu a_i

	0	1	2	.....	$a_i - 1$
0	0	0	0	.....	0
1	0	1	2	.....	$a_i - 1$
2	0	2	4	.....	$(2a_i - 2)_{\text{mod } a_i}$

a_{j-1}	0	a_{j-1}	$(2a_1 - 2)_{\text{mod } a_1}$	.....	$(a_1^2 - 2a_1 + 1)_{\text{mod } a_1}$

Slika 3. Paralelni rezidualni A/D konvertor

Tabela 2. Tabela rezidualnog množenja za rezidualnu osnovu 5

	0	1	2	3	4
0	0	0	0	0	0
1	0	1	2	3	4

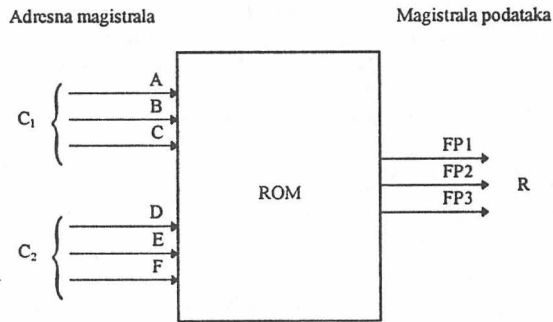
2	0	2	4	1	3
3	0	3	1	4	2
4	0	4	3	2	1

Množáč po modulu 5 (ili po bilo kom drugom modulu) može da se realizuje:

- preko tabele u ROM-u (ili RAM-u)
- preko standardnih aritmetičko-logičkih elemenata, i
- preko kombinacionih mreža.

Kompaktna rešenja bazirana na jednoj ideji realizacije su a) i c) dok je b) kompromisna varijanta.

Fizički najveće brzine izvođenja operacija se postižu sa c), zatim sa a) i najzad sa b).

Slika 4. Rešenje a)

Analitički izrazi za izlazne funkcije množača po modulu 5 su:

$$FP1 = A \cdot D + \bar{B} \cdot C \cdot F + C \cdot \bar{E} \cdot F + B \cdot \bar{C} \cdot D + A \cdot E \cdot \bar{F} + B \cdot \bar{C} \cdot E \cdot F + B \cdot C \cdot E \cdot \bar{F}$$

$$FP2 = B \cdot D + A \cdot E + \bar{B} \cdot C \cdot E + B \cdot \bar{E} \cdot F$$

$$FP3 = \bar{B} \cdot C \cdot D + A \cdot \bar{E} \cdot F + B \cdot \bar{C} \cdot E \cdot \bar{F} + B \cdot C \cdot E \cdot F$$

Izrazi za ostale osnove i operacije imaju sličnu formu, a prostor ne dozvoljava da se sve navedu.

2.4. Dekoder rezultata

Da bi se moglo izvršiti deljenje sa N (iz izraza (1)), potrebno je sadržaj rezidualnog množača/akumulatora prevesti u ponderisani brojni sistem i za to se koristi Kineska teorema ostataka koju realizuje ili mikroprocesor ili ugrađeni hardverski procesor.

3. ANALIZA PERFORMANSI

U simuliranom vatmetru su usvojene sledeće brojne osnove:

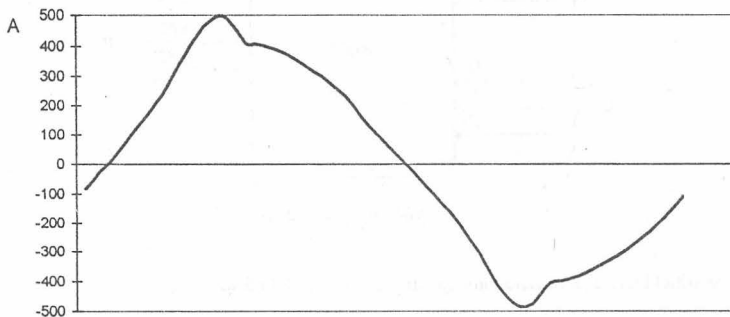
$$a_1 = 5 \quad a_2 = 7 \quad a_3 = 8 \quad a_4 = 9 \quad a_5 = 11 \quad a_6 = 13 \quad a_7 = 17 \\ a_8 = 19 \quad a_9 = 23.$$

Brojni opseg: $O = \pm 1\,338\,557\,220$.

Na usvojenom PLD, sa clockom od 50 MHz je vreme potrebno za jedno množenje i akumulaciju približno 80 ns. Postignuta brzina rezidualnog množača/akumulatora je, dakle, 12.500.000 operacija/sekundi.

Paralelni rezidualni A/D konvertor je simuliran kao šestokanalni, sa tri strujna i tri naponska kanala, a radio je na optimalnom sampling rate-u od 10 kHz, [4], što je za takt od 12,5 MHz na A/D konvertoru značilo približno 10-bitnu rezoluciju. Na 50 Hz učestanosti ulaznih signala bilo je 200 tačaka po periodi što je značilo da je brojni opseg O iskorišćen sa približno 4%. Usvojen je jeftin industrijski mikrokontroler koji je jedno dekodovanje obavljao za oko 700 μ s, tako da je u toku jedne periode mogao da dekoduje oko 28 akumulatora, što predstavlja broj monofaznih mernih mesta u kojima uređaj simultano može da meri snagu. Postojeći uređaj je vremenski, stoga, bio iskorišćen sa 21%.

Kako vatmetar za obradu koristi rezidualnu, dakle, celobrojnu aritmetiku, tačnost zavisi samo od oblika signala i tačnosti A/D konvertora. Tačnost adicionog A/D konvertora u opštem slučaju zavisi samo od periode testerastog napona T_s , kako je to utvrđeno u radu [4] i ona je izabrana tako da ima donju graničnu optimalnu vrednost od 100 μ s. Postignuta tačnost se poklapala sa onom u [4].

Slika 5 Talasni oblik test signala struje

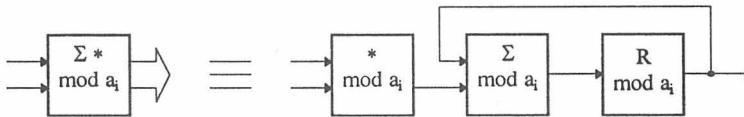
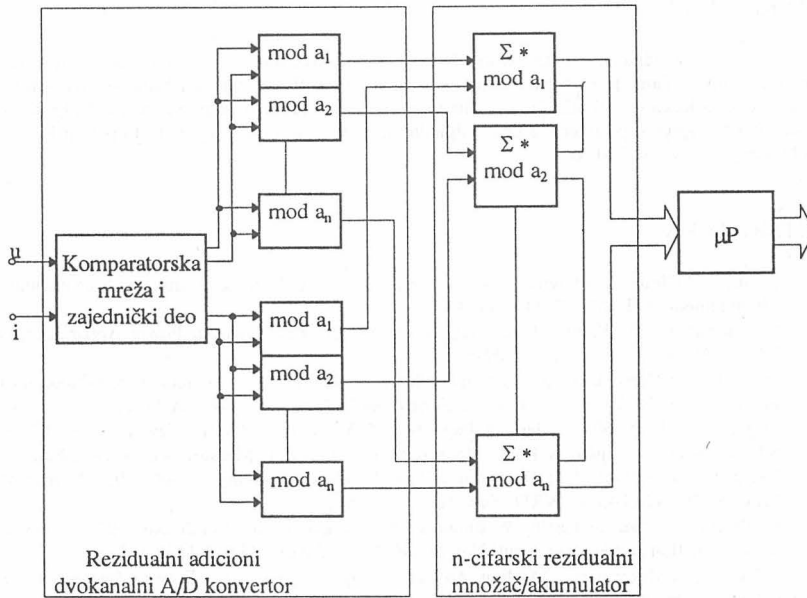
Već sa jednostavnim industrijskim mikrokontrolerom moguće je meriti sa 10-bitnom rezolucijom.

4. DISKUSIJA

U radu je detaljno opisana konstrukcija vrlo brzog paralelnog vatmetra. Realizovan je dvokanalni prototip rezidualnog množača/akumulatora na kome su potvrđene sve glavne performanse. Ako se na oba ulaza rezidualnog množača akumulatora dovede isti signal, onda se paralelno mere RMS vrednosti napona i struje. Sabiranjem dekodovanih $\sum_{i=1}^N u_i \cdot i_i$ (bez deljenja sa N) u ponderisanom brojnom sistemu, paralelno se meri energija, odnosno, dobija se paralelno brojilo.

Već sa jednostavnim industrijskim mikrokontrolerom moguće je meriti sa 10-bitnom rezolucijom na 28 kanala snagu i energiju, odnosno RMS vrednosti napona i struja.

Sa stanovišta brojnog opsega rezolucija se može povećati maksimalno na 12 bita. Tada se preciznije mere sinusni signali [4]. Veća rezolucija kod adicionog A/D konvertora znači duži period T_s (testere), što ima suprotan efekat - dovodi do veće fazne greške između pozitivnih i negativnih semplova. Kao kompromis je usvojeno $T_s = 100 \mu s$, što je ujedno i donja granična optimalna vrednost za izobličeni talasni oblik struje koji se javlja u realnoj distributivnoj mreži (slika 5.). To odgovara 10 - bitnoj rezoluciji.

Slika 6. Šematski prikaz dvokanalnog rezidualnog vatmetra

Digitalni merni instrumenti i merni sistemi danas imaju jasno razgraničene systemske funkcije: kondicioniranje ulaznih signala, A/D konverziju, numeričku obradu i komunikaciju sa okruženjem. Šta više, svaka od pomenutih funkcija je predmet izučavanja jedne posebne naučne discipline i opšti stav je da interferencija između njih nije poželjna, a i praktično je teško ostvarljiva. Pristup definisan u ovom radu podrazumeva interferenciju između A/D konverzije i numeričke obrade, a što, u slučaju merenja električne snage, RMS vrednosti i energije, dovodi do krajnje jednostavnih i veoma brzih struktura odgovarajućih mernih uređaja i sistema. Ovaj razvoj su omogućili najnoviji rezultati u tehnologiji PLD komponenti, koja dozvoljava podešavanje hardverske strukture prema krajnjem, praktičnom rešenju. To je suprotna tendencija u razvoju elektronskih komponenti onoj uobičajenoj, koja je definisana razvojem mikroročunara i DSP.

Jedan prilog ovom razvoju predstavlja konstrukcija brzog, paralelnog vatmetra opisanog u ovom radu. On omogućuje merenje nesinusoidalnih snaga u mnogo tačaka. Isto tako, sa njim kao osnovom, mogu da se razvijaju ampermetri, vatmetri i brojlila [6]. Konceptija razvijenog uređaja je bazirana na dve ideje:

- i) paralelnom, adicionom rezidualnom A/D konvertoru,
- ii) (paralelnom) rezidualnom množaću/akumulatoru.

Njihovom kombinacijom su postignute impresivne performanse koje su opisane u radu, a to su u prvom redu brzina, jednostavnost i pouzdanost.

Sa moćnijom PLD familijom i moćnijim mikrokontrolerom, moguće je dalje povećati rezoluciju, broj kanala i brzinu, a to je stvar daljeg razvoja.

5. ZAKLJUČAK

U [4] je kao jedna od dve prednosti adicionog A/D konvertora naveden velik broj kanala na kojima se simultano meri. Time je otvoren problem brze i efikasne obrade velikog broja istovremenih mernih podataka. U predloženom rešenju je, kao što se vidi, i ovaj problem uspešno rešen. Dalji razvoj PLD komponenti će unaprediti postojeće rešenje. Digitalni deo opisanog vatmetra je oko sto puta jednostavniji a i nešto brži nego rešenje sa DSP-om.

6. LITERATURA

- [1] R.Turgel: "Digital Wattmeter Using a Sampling Method", IEEE Trans. on Instrumentation and Measurement, Vol. IM - 23, Dec. 1974.
- [2] G.Stenbakken: "A Wideband Sampling Wattmeter", IEEE Trans. on Power Appar. and Systems, PAS - 103, Oct 1984, pp. 2919 - 2926.
- [3] IEEE WG on Nonsinusoidal Situations (Chairman, A.Emanuel), "Practical Definitions for Powers in Systems with Nonsinusoidal Wave Forms and Unbalanced Loads: A Discussion", IEEE Power Eng. Society 1995. Winter Meeting, Paper No. 95 WM 040 - 6 PWRD, New York, Jan. 1995.
- [4] S.Milovančev, V.Vujičić, V.Katić: "Improvements of On-line Measurement in Distribution System Using a New Adding A/D Converter", IEEE Power Engineering Society 1995 Winter Meeting, Paper No 95 WM 043-0 PWRD, New York, Jan.1995.
- [5] P.Filipski: "System for Testing Wattmeters Under Nonsinusoidal Conditions", IEEE Transaction on Instrumentation and Measurement, Vol. IM-36, No. 2, June 1987, pp. 347 - 353.
- [6] V.Vujičić, S.Milovančev: "Adding Analog to Digital Converter", Federal Institute for Patents, Patent Number P-277/94, FR Yugoslavia, 1994.
- [7] P.Miljanić, B.Stojanović, P.Bošnjaković: "The Development of High Precision Time-Division Power Meter", IEEE Conf. on Precision Electromag. Measurements - CPEM'84, Delft, 1984.
- [8] R.K.Richards: "Aritmetic Operations in Digital Computers", Van-Nostrand, 1961.